

Cartografies del Gènere: Transicions i Identitats en la Recerca

Codi: 43218
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313815 Recerca en Educació	OT	0	2

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Maria Montserrat Rifà Valls

Correu electrònic: Montserrat.Rifa@uab.cat

Equip docent

Joan-Carles Mèlich Sangrà

Patricia Olmos Rueda

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Prerequisits

No n'hi ha

Objectius

Aquest mòdul planteja una mirada transdisciplinària cap als problemes, epistemologies i metodologies de la investigació en educació des dels estudis de gènere, els estudis postcolonials i la teoria crítica. Actualment, les investigacions al voltant de la construcció de la identitat es desenvolupen en diferents camps de coneixement que poden interaccionar: educació, psicologia, antropologia, sociologia i art, entre d'altres. D'aquesta manera, s'estudiaran temes de recerca emergents sobre la construcció de les identitats des d'una lectura de gènere, classe social, ètnia i edat en relació amb els espais i processos de transició a les pràctiques educatives.

El mòdul abordarà la relació entre el marc epistemològic i metodològic per donar compte de les decisions en la investigació i buscarà la interseccionalitat de les categories de gènere, classe social, diversitat cultural i edat en l'anàlisi. Finalment, s'estableix el focus en la recerca de la formació de les identitats nòmades-en trànsit en el context de comunitats i grups socials minoritaris (infància, joves, dones, immigració, etc.). Així mateix, es prestarà atenció al sistema de gènere-sexe en les dinàmiques d'inclusió i exclusió, en diàleg amb la construcció de l'alteritat, la diferència i les relacions de poder en els contextos educatius.

Competències

- Analitzar dades d'acord amb la seva natura i elaborar resultats d'acord amb els propòsits de la recerca.
- Desenvolupar valors professionals que incloguin ètica pròpia de la recerca en educació, en particular el respecte a la diversitat d'opinions i de manera de ser i de fer.
- Planificar recerques d'acord amb problemes relacionats amb la pràctica, tenint en compte els avenços teòrics en el camp de coneixement.

- Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, tot i ser incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
- Recollir dades per a la recerca en coherència amb l'opció metodològica triada.
- Reconèixer i relacionar els aspectes teòrics, empírics i socials del domini específic de recerca.
- Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els marcs teòrics de referència per a establir aquells que orienten la investigació en gènere, transicions i identitats.
2. Analitzar els marcs teòrics de referència per a establir aquells que orienten la recerca en l'àmbit de la inclusió socioeducativa i orientació al llarg de la vida.
3. Conèixer els aspectes rellevants dels contextos en els quals s'investiguen les relacions entre gènere, transicions i identitats i analitzar-los com a objectes d'investigació.
4. Conèixer les aportacions de la investigació en educació en el camp dels estudis de gènere, els estudis postcolonials i la teoria crítica.
5. Conèixer les investigacions sobre els mecanismes d'inclusió i exclusió en la formació d'identitats i en els grups socials minoritaris.
6. Desenvolupar valors professionals que incloguin ètica pròpia de la recerca en educació, en particular el respecte a la diversitat d'opinions i de manera de ser i de fer.
7. Dissenyar estratègies de recollida d'informació en marc de les investigacions sobre gènere i identitats.
8. Identificar problemes a la pràctica.
9. Identificar problemàtiques educatives relatives a gènere, transicions i identitats i avaluar quines aproximacions metodològiques permeten donar-los resposta.
10. Identificar referents teòrics relatius a gènere, transicions i identitats i avaluar-ne l'adequació per interpretar problemàtiques pròpies de l'àmbit específic de l'educació.
11. Jutjar la rellevància i pertinència teòrica i social de la investigació relativa a gènere, transicions i identitats.
12. Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, tot i ser incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
13. Relacionar resultats en base a la seva procedència (fonts i / o instruments).
14. Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.

Continguts

1. Introducció als estudis de gènere
 - 1.1. Conceptes clau: sistema sexe-gènere, igualtat de gènere, diferència...
 - 1.2. Els Estudis de Gènere (EG). Caracterització i antecedents. Per què són necessaris els estudis de gènere
 - 1.3. Interseccionalitat del gènere: gènere, classe social, raça, edat, ètnia, orientació sexual i altres capacitats
2. Cartografies socials del gènere i l'educació en igualtat
 - 2.1. Gènere en educació. Una qüestió d'educació inclusiva?
 - 2.2. Igualtat de gènere en educació. Com s'entén?
 - 2.3. Coeducació. Principis per a la igualtat de gènere en educació
 - 2.4. Gènere i investigació educativa. Estudis de gènere en educació

3. Cartografies feministes, postcoloniales i crítiques per a la recerca en educació
 - 3.1. Conceptes clau: gèneres nobinaris, identitats, transicions, subalternitat, diàspora...
 - 3.2. Estudis de gènere, estudis postcoloniales i teoria crítica en la investigació en educació
 - 3.4. Investigacions, pedagogies i feminismes: aportacions del trans-feminisme, la teoria queer i el feminisme decolonial
 - 3.3. Interaccions teòrico-metodològiques per a l'estudi del gènere, les identitats i la diferència
4. Gènere, identitats i diferència en les pràctiques educatives i culturals
 - 4.1. Cossos, identitats i processos d'agenciamment
 - 4.2. Infàncies i adolescències des d'una mirada no adultocèntrica
 - 4.3. Feminització, cura i educació
 - 4.4. Noves masculinitats i identitats de gènere
5. Polítiques, institucions i cultura de gènere
 - 5.1. Gènere i cultura organitzativa
 - 5.2. Cultura organitzativa i la percepció d'igualtat d'oportunitats de gènere
 - 5.3. Gènere i lideratge a les organitzacions
 - 5.4. Estratègies i bones pràctiques per a la incorporació de la perspectiva de gènere en les organitzacions

Metodologia

L'activitat formativa es desenvoluparà a partir de les dinàmiques següents:

- Exposició i reflexió al voltant dels diferents enfocaments teòrics i metodològics de recerca en educació, des d'una lectura de gènere.
- Presentació, lectura i anàlisi de diferents articles i projectes d'investigació.
- Debat i anàlisi per repensar la interconnexió entre els sabers, problemes, perspectives, categories i metodologies associades al mòdul.

La metodologia docent i l'avaluació proposades poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Sessions presencials	36	1,44	1, 6, 7, 8, 9, 10
Tipus: Supervisades			

Tutories	36	1,44	2, 3, 4, 13
Tipus: Autònomes			
Memòria/treball individual	78	3,12	5, 11, 12, 13, 14

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es realitzarà mitjançant les activitats que s'assenyalen.

La nota final serà el promig ponderat de les activitats previstes. Per poder aplicar aquest criteri serà necessari obtenir com a mínim un 4 a totes les activitats, les realitzades durant el desenvolupament del mòdul i a la memòria/treball final del mòdul.

L'assistència a classe és obligatòria. Per poder obtenir una avaluació final positiva l'estudiant haurà d'haver assistit a un mínim d'un 80% de les classes.

El procediment de revisió de les proves es realitzarà de forma individual.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitats durant el desenvolupament del mòdul	30%	0	0	1, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14
Assistència i participació en les sessions	20%	0	0	1, 3, 7, 13
Memòria / treball individual de mòdul	50%	0	0	1, 2, 4, 8, 13

Bibliografia

Acker, S. (1995). *Género y Educación. Reflexiones sociológicas sobre mujeres, enseñanza y feminismo*. Madrid: Narcea.

Ahmed, S. (2018). *La política cultural de las emociones*. México: UNAM.

Ahmed, s. (2018b). *Vivir una vida feminista*. Barcelona: Bellaterra.

Alba, R. (2005). Bright vs. Blurred boundaries: Second generation assimilation and exclusion in France, Germany and the United States. *Ethnic and Racial Studies*. Vol. 28 nº 1, 20-49.

Allen, L. (2007). Denying the sexual subject: schools' regulation of student sexuality, *British Educational Research Journal*, 33, 2, 221.

Anzaldúa, G. (2007). *Bordelands= La Frontera: The New Mestiza*. San Francisco: Aunt Lute.

Barth, F. (1976). *Los grupos étnicos y sus fronteras*. México. Fondo de Cultura Económica

Beauvoir, S. (2017). *El segundo sexo*. Madrid: Cátedra.

Brah, A. (2011). *Cartografías de la diáspora. Identidades en cuestión*. Madrid: Traficantes de sueños, Mapas 30.

Braidotti, R. (2015). *Lo posthumano*. Barcelona: Gedisa.

Butler, J. (1989). *El género en disputa*. Barcelona: Paidós [2007].

Butler, J. (2004). *Vida precaria*. Barcelona: Paidós

Butler, J. (2006). *Deshacer el género*. Barcelona: Paidós.

- Butler, J. (2017). *Cuerpos aliados y lucha política*. Barcelona: Paidós.
- Camilleri C., Kastersztein, J., Lipiansky, E. ; Malewska-Peyre, H. ; Taboada-Leonetti, I. & Vasquez, A. (1990). *Stratégies identitaires*. Paris, Presses Universitaires de France
- Carrasco, S, Pàmies, J, Ponferrada, M (2011). Fronteras visibles y barreras ocultas. Aproximación comparativa a la experiencia escolar de los estudiantes marroquíes en Cataluña y mexicanos en California. *Migraciones* 29 (2011), 31-60
- Carli, A.H. & Eagly, L.L. (2011). Gender and leadership. En: A. Bryman, D. Collinson, K. Grint, B. Jackson & M. Uhl-Bien (Eds.). *The Sage handbook of leadership* (pp. 103- 117). Londres: Sage.
- Carretero Bermejo, R. (2019). Sexismo y formación inicial del profesorado. *Educación*, 55(1), 293-310. DOI: <https://doi.org/10.5565/rev/educar.903>.
- Carter, P. L. (2005). *Keepin' It Real: School Success beyond Black and White*. New York: Oxford University Press
- Curieses, P. (2017). Por una escuela inclusiva. Las fronteras del género. *Revista Internacional de Educación para la Justicia Social* (RIEJS), 6(2), 63-79. Doi: <https://doi.org/10.15366/riejs2017.6.2.004>
- Eckert, P. (1989). *Jocks & Burnouts: Social Categories and Identity in the High School*. Teacher College Press: New York.
- Ellsworth, E. (2005). *Places of Learning. Media, Architecture, Pedagogy*. New York: Routledge.
- Foucault, M. (2007). *Historia de la sexualidad I. La voluntad de saber*. México: Siglo XXI [1976].
- Foucault, M. (2018). *El orden del discurso*. Barcelona: Austral [1971].
- Haraway, Donna (1995). *Ciencia, cyborg y mujeres: la reinención de la naturaleza*. Madrid: Cátedra; Instituto de la Mujer; Valencia: Universitat de València.
- Heidari, S., Babor, T.F., De Castro, P., Tort, S., & Curno, M. (2019). Equidad según sexo y de género en la investigación: justificación de las guías SAGER y recomendaciones para su uso. *Gaceta Sanitaria*, 33(2), 203-210. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.gaceta.2018.04.003>
- Hesse- Biber, Ch. (Ed.) (2012). *Handbook of Feminist Research: Theory and Praxis*. New York: Sage Publications.
- Gibson, M. (1988). *Accommodation without Assimilation. Sikh immigrants in an American High School*. New York. Cornell University Press
- Gilligan, C. (1998/1982). *In a different voice. Psychological Theory and Women's Development*. Cambridge, Massachusetts, and London: Harvard University Press.
- Greenfield, P. M.; Cocking, R. R., (eds.) (1994). *Cross-Cultural Roots of Minority Child Development*. New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates. Publishers.
- Gómez Bueno, C. (ed.) (2002). *Identidades de género y feminización del éxito académico*. CIDE-MECD, Colección Investigación, nº 151. (descargable desde el CIDE)
- Jiménez, Carmen y Pérez, Gloria (Coords.) (2008). *Educación y género. El conocimiento invisible*. UNED-Tirant lo Blanch.
- Landry, D. & Maclean, G. (Eds.) (1996). *The Spivak reader*. New York & London: Routledge.
- Lomas, C. (comp.) (2004). *Los chicos también lloran. Identidades masculinas, igualdad entre los sexos y coeducación*. Paidós. Barcelona.

Megías, A. (2019). Sesgos de género en la Educación Superior en España: propuestas de actuación. *Revista de educación y derecho*, 20. Disponible en : <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7089559>

McRobbie, A. (2009). *The Aftermath of Feminism: Gender, Culture and Social Change* (Culture, Representation and Identity series). London: Sage.

Mohanty, Ch.T. (2003). *Feminism Without Borders: Decolonizing Theory, Practicing Solidarity*. Durham: Duke University PressBooks.

Narotzky, S. (1995). *Mujer, mujeres, género. Una aproximación crítica al estudio de las mujeres en las Ciencias Sociales*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Monografías 14.

ONU MUJERES (2018). *Hacer las promesas realidad: La igualdad de género en la agenda 2030 para el desarrollo sostenible*. Disponible en: <https://www.unwomen.org/es/digital-library/sdg-report>

Qin, D. B. (2006) The role of Gender in Immigrant Children's Educational Adaptation. *Current Issues in Comparative Education*, 9(1) http://www.tc.columbia.edu/cice/Archives/9.1/91_03_cice_fall2006_qin.pdf

Rifà-Valls, M.; Duarte, L. & Ponferrada, M. (eds) (2015). *Nuevos desafíos para la inclusión social y la equidad en educación superior*. Berlin: Freie Universität Berlin [<http://miseal.net>].

Rifà-Valls, M. & Bertran, M. (2020). Epistemologías del yo (cap. 8). En AA.VV. *Caminos y derivas para otra investigación educativa y social*. Barcelona: Octaedro (en prensa).

Roy, D. (2016). Neuroscience and Feminist Theory: A New Directions Essay. *Signs: Journal of Women and Culture in Society*, 41(3): 531-552.

Sánchez, M. (Ed.) (2009). *Mujeres dirigentes en la Universidad. Las texturas del liderazgo*. Pressas universitarias de Zaragoza.

Segato, R. (2018). *Contrapedagías de la crueldad*. Buenos Aires: Prometeo.

Tomàs, M. (Ed.) (2011). *La universidad vista desde la perspectiva de género*. Barcelona. Octaedro.

Tomàs-Folch, M. (coord.); Bernabeu, M.D; Castro, D. Duran-Bellonch, M.; Ion, G. i Mentado, T. (2015). *La investigación académica en ciencias sociales desde una perspectiva de género*. Barcelona: Octaedro.

Tomàs Folch, M.; Castro Ceacero, D. y Duran Benlloch, M.M. (2012). Aproximación a un modelo de análisis de la visibilidad en la universidad desde la perspectiva de género. *Bordón*, 64.(1).141-158.

Tomàs Folch, M.; Duran Bellonch, M.m.; Guillamón, C. (2009). La implicación de las profesoras en la gestión universitaria. *Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria*, 16.(.)95-104.

Tomàs Folch, M. y Guillamón Ramos, C. (2009). Las barreras y los obstáculos en el acceso de las profesoras universitarias a los cargos de gestión académica. *Revista de Educación*, (350).253-275.

Yuval-Davis, N. (2012). *The Politics of Belonging. Intersectional Contestations*. London: Sage.

VV.AA. (2002). *Feminismos negros. Una antología*. Madrid: Traficantes de sueños.

Walkerdine, V. (1997). *Daddy's Girl : Young Girls and Popular Culture*. Macmillan, London/Harvard University Press, Cambridge, Mass

West, C. and Zimmerman, D.H. (1987). 'Doing Gender', *Gender and Society*, 1 (2); 125 - 151.

RECURSOS ELECTRÒNICS

RIDEG. *Revista interdisciplinar de Estudios de Género*.
<http://observatori-diagnostics.uab.es/RevistaElectronica/mig.asp>

Revista *Gender & education* [<http://www.tandfonline.com/loi/cgee20>, accés electrònic a través de la biblioteca de la UAB]

Programari

Edició de textos i imatges.